

En svensk koreograf PÅ FOLKLIIG GRUND!

Stabbdans, trepolsk och Trotto "hade man satt som rubrik för torsdagskvällens inslag på Estrad. De som kommit bara för att se det engelska danslaget Trotto blev kanske besvikna. Trotto infann sig aldrig. Men istället fick publiken vara med om en mycket finare överraskning — mötet med en ny svensk koreograf på folklig grund. Kvällens programledare — dansspecialisten Henry Sjöberg från Rönninge — hade själv signerat det dramatiska, suggestivt poetiska danscollage som han kallat för "Stabbdans", rätt och slätt.

Men först upp på scenen var det danska danslaget Trepolsk som under veckan hunnit bli bekant för många södertäljebor — efter improviserade framträdanden på bla Gånggatan och besök på pensionärsträffar, sjukhus och pensionärshem.

På Estrads scen bjöd de på ett dansprogram som man annars knappast har en chans att se utanför Danmarks gränser. Många av Trepolsks danser har medeltida ursprung.

Först bekantade man sig med en polska från Fanö — där en gammal danstradition levte kvar längst. Man glädde sig åt en polska med snabb rytm, i släkt med mazurkan. Den dansades så de unga kvinnornas långa, mjuka hårflåtor stod rätt ut!

Sjög gjorde man till en land-menuett från Lolland, en graciös och vacker dans. Tog avsked gjorde Trepolsk med en dansk variant av "väva-vadmal" — som man förr brukade avsluta de danska gillena med.

JOVIALISK KRUMELUR

En gammal TV-bekant mötte man sedan — den jovialiske, torrolige, krumeluren Fred Laine, den engelske trubaduren som vitsar så fint på svenska och sjunger ännu bättre på engelska naturligtvis!

Fred Laine var en god ersättning för det uteblivna Trotto. Laine tyckte det var roligt att se dansk dans. Hans förfäder på Englands nordöstra kust hade mest mött danskarna som

rivningsexperter — med specialitet att bränna ner kyrkor!

LÄTAR FRÅN 30-ÅRIGA KRIGET

Repertoaren som Laine gläder sin entusiastiska publik med, liknar ingen annan trubadurs eller folksångares. Han sjunger med bravur gamla engelska låtar från 30-åriga krigets dagar — på en ålderdomlig, engelsk dialekt som man får skärpa örat för att begripa!

På magdeburgare och gitarr ackompanjerar sig Fred Laine när han sjunger bla den visa som han lärt av norrsjöfiskarna på sillfångst. — Men jag sjunger den inte för att stödja de multinationella företagens rovfångster kring Island. De multinationella företagen har aldrig mäktat med att skriva en folksång!, underströk Fred Laine.

För den repliken fick han varma applåder av Estrads unga publik.

PÅ SNART ATERSEENDE

Fred Laine är en lika musikalisk som sympatisk herre som man gärna återser på Estrads scen.

Detsamma gäller Järna-Turinge folkdangille som avlöste Fred Laine och som dansade sin "Stabbdans", ett danscollage som är värt att rädda för många senare nppföranden! För vi är svältfödda i Sverige med fullödiga dansprogram på folklig grund, med den folkliga dansens hela styrka bevarad!

För musikcollaget till "Stabbdans" svarade Arne Blomberg som regi-hjälper hade Henry Sjöberg haft Kerstin Inovius.

PARET P ASTABBEN

"Stabbdans" inleddes med vackert klädda danspar som virvlade fram över scenen. Stabben — en bit av en kraftfull trädstam — dras in under ljudligt stönande av männen. På stubben sätts sedan det par bland bröllopsgästerna — bland ungdomarna — som kommit varann för när" under själva bröllopsnatten.

Man gycklar litet spefullt med dem. Dansar kring dem,

rycker flickan i kjolen, pekar finger. Det är en livfull, komiskt uttrycksfull dans.

ÖM FATTNING

Så dansar man in med drickat i snidade bågare — som går från mun till mun. Sedan sätts lysande, röda blommor i bägarerna — de lyser som eld på "stubben".

Sex par dansar en munter dans — med händerna på varandras skuldror i mjuk, nästan öm fattning.

MED BEHAG OCH SKÖNHET

Så fick man uppleva en poetiskt suggestiv scen. I ljusdunklet träder en flicka in med ett ljus. Hon skall "lysa för bruden". Sjunger de gamla orden. "Nu skall vi lysa för bruden, om hon inte sin oskuld har kvar, skall hon mot ljuset le!" Går med sitt ljus från brud till varje flicka i hela bröllopsföljet!

Och bruden var underbart vacker i sin entré, i utsökt hemsydd Vingaers-dräkt — med lysande röd huvudbonad och skimrande grön kjol mot allt det vita! Och Karin Blomberg bar upp sin dräkt med behag och skönhet!

STREAP-TEASE

"P AGAMMALT"

Så omfamnar alla brud och brudgum. Och flickorna klär raskt av brudgummen in på bara särken — och männen låter bruden undergå samma behandling. Så får de stiga i brudsäng under allmänt jubel. Och Estrads brudsäng var lika enket som genialt ordnad dekorationsmässigt!

En vacker avslutningsdans bjöd på mycken akrobatik och vacker dans av medlemmarna i Järna-Turinge folkdangille — som är värda all respekt och uppskattning för sitt fina dansspel. Särskilt om man vet, att de alla är amatörer — som sedan februari arbetat fram sin fina "Stabbdans", jämsides med sina dagliga arbeten!

Välkomna snart igen till Estrad, Henry Sjöberg och Järna-Turinge Folkdangille! Ni behövs i svenskt dansliv av idag!

Me
dag

9

I

G

dan
när
på
spe
om
ryti

re
och
rest
leda
scei

Da
lige
son
och

för
väs
kul

R
Est
glä
pra
nor
de

silv
en
var
gor

A
sa
för
kar
lad

sade det estniska Rago-laget vid lör-
rtalje Estrad.

på bred front!"

Klassen på de uppspelande spelmännen i år har genomgående varit hög, berättar ingenjör Harry Engberg, med i Svenska Ungdomsringsens VU och sekreterare i Zornnämnden som utdelar det av alla spelmän så hett eftertraktade zornmärket — i brons, silver och guld.

Juryen har speciellt noterat den goda musikaliteten hos de unga spelmännen. Det är först i år som man verkligen på allvar märker av den ungdomliga bredden i spelmansrörelsen.

Ungdomen av i dag startar utifrån helt andra förutsättningar än vad de gamla, traditionsbärande spelmännen gjorde. Ungdomarna lär musik i skolan. Och musikskolan i dag vet vad folkmusik är! Tidigare

var ju skolundervisningen hårt knuten bara till den klassiska musiken.

"INTE BARA UNDERBARN!"

De ungdomar som har sinne för vår typ av musik, för den genuina spelmansmusiken, har alla möjligheter att utvecklas snabbt. En 17-åring som spelade upp i årets zornprov var verkligen duktig — för att bara ta ett exempel!

Tidigare var det ytterst sparsamt med så unga spelmän. Man mötte bara enstaka "underbarn" — jag minns några från Orsa häromåret. Men idag kommer ungdomen på bred front. Och det är roligt att det sker just i år när zornuppspelningarna firar 40-årsjubileum. De första ägde nämligen rum 1933!

"FÖR FOLKMUSIKENS FROMMA"

Mest uppmärksammaspelman i år blir tydligen Vappersta-Lasse, den förste dragspelar som spelat upp för zornmärkesjury. Juryen har gett sin motivering och Svenska Ungdomsringsens riksstyrelse har valt att ge honom zornplaketten i guld.

Guldplaketten tilldelas den som "förtjänstfullt arbetat för folkmusikens fromma". Det behöver inte nödvändigtvis gälla någon som själv utövar musik. Plaketten kan också tilldelas den som t ex har samlat in låtar eller på annat sätt arbetat för folkmusiken — eller som spelat ett annorlunda instrument, som t ex Vappersta-Lasse.

DRAGSPELSVAGEN OCH FIOLERNÄ

När Anders Zorn instiftade sitt zornmärke var det just för att rädda de gamla fiolerna som hotades att dränkas av den nya dragspelsvagen. Också för den skull har vi ansett att Vappersta-Lasse bör tilldelas en guldplakett istället för ett märke.

Han är en genuin spelman med god musik, framhåller Harry Engberg. Vi har velat ge honom något som fullt täcker hans unika gärning — och det anser vi att den exklusiva guldplaketten gör!

en scen för egen kultur!"

domens vitalitet tillbaka — med sina käppar slår de takten till sina komplicerade danssteg! Så följde i snabb följd ett tvärsnitt av lagets repertoar — med bl.a. svansdans, vårdans, jackdans, polska från Dagö. Man avslutade med en festdans som är allmänt spridd på esternas fester.

Kassari var en skicklig dansgrupp som fick en välförtjänt, lång och varm avslutningsapplåd från den sakkunniga publiken.

MED GRACE OCH BEHAG

De har en del av sin repertoar gemensam med Rågö-dansarna. Dansrepertoaren är densamma som den varit en gång även i Sverige. Deras danser härstammar huvudsakligen från 1700-talet, medan Rågö-danserna har sina rötter i medeltiden, sade Henry Sjöberg när han presenterade det finlands-svenska danslaget från Sibbo, Järnas finska vänort.

Stilfullt, med grace och behag, dansade de sina kadriljer

och menuetter. Laget hade en finess — i varje rörelse i sina dansers stillsamma turer — som fascinerade."

Komplicerade och snabba turer bjöd en avslutande dans, "Ruha" från Karelen, med dansare som böljade ur ring i ring.

SPÄNST OCH TEMPERAMENT

Efter paus var det dags för ett framträdande av det utomordentligt skickliga, nästan akrobatiska, norska springleiklaget. De har spänst, temperament och ett överflöd av rytmisk känsla!

Närmare tolvslaget blev det så nattiné på Estrad med Ivo Ciamers senaste produktion — hans uppsluppna balett kring "Kolingen, svärmor och polisen" som ger ett intressant perspektiv på en begåvad ko-reografs möte med en genial tecknare — Albert Engström!

I den ljusa trolska juninatten följde så dans och spel på Torekällberget så länge stråkar och fötter orkade hänga med!

ZORNMARKET — STATUSPRYL? Kring det intrikata ämnet utspann sig en livlig debatt på lördagseftermiddagen på Estrad. Debattledaren, kulturnämnsordföranden Stig Stenbom kunde glädja sig åt en livlig debatt — med inte mindre än 35 temperamentsfulla inlägg! För slutvinjetten svarade Arne Blomberg, Södermanlands spelmansförbund, som talade för regionala uppspelningar för bronsmärket och offentliga uppspelningar för silvermärket — inför jury och publik som i Norge! Arne Blomberg ville också ha de regionala uppspelningarna indelade i grupper för t ex nya instrument som dragspel, gitarr, cittra — allt gamla folkinstrument. Det kan bli aktuellt i framtiden med speciella domarkurser. Zornmärket har bara sitt berättigande som en stilbildande faktor! I panelen frv: Gunnar Ahlquist, Sven Hårdelin, Stig Stenbom, Arne Blomberg, Ole Hjorth, finnzornmärkesjury, Pontus Berggren, spelman och sekreteraren Lillemor Wennerström.

En dragspelets dag!

Ringelleks" avslutning, den stora riksspelmansstämman på Torekällberget i Södertälje, blev en solig folkfest och något av en dragspelets dag. För första gången befanns en dragspelarare vara värdig att mottaga en zornutmärkelse för sitt spel. Ingen dragspelarare har tidigare kommit sig för — eller tillåtits — att spela upp för den kräsna zornmärkesjury.

Dragspelaren — det var Vappersta-Lasse, Gustav Larsson från Vagnhärad — fick ur Nils-Erik Baehrendtz' hand mottaga zornplaketten i guld. I juryens motivering stod det talat om "stor kulturell insats genom att samla och bevara den äldsta dragspelstraditionen".

Vappersta-Lasse hade gott sällskap av två andra "guldspel-män" — Gustaf Pekkös från Bingsjö och Carl Gustav Färje från Älvdalen — som vardera fick sig tilldelat zornmärket i

guld, den svenska spelmansrörelsens förnämsta hederstecken!

MÄSTERLIGT SPEL EFTER HJORT ANDERS

Gustaf Pekkös är en 67-årig hemmansägare från Pekkösgården i Bingsjö. Han har lärt sitt mästerliga låtspel av den berömda Pekkös Olle. Hans "förebilder" har alltid varit Pekkös Olle och Hjort Anders — berömd modell för Bror Hjort.

Gustaf Pekkös är en känd spelmansprofil som ofta framträtt i radio, TV och på spelmansstämmor över hela landet. Den som vill lyssna till hans spel på genuin "dialekt" kan lyssna på flera olika grammo-foninspelningar. 1950 fick Gustaf Pekkös zornmärket i silver.

I juryens motivering för Gustaf Pekkös zornmärke i guld står det: — "För mästerligt och traditionellt rikt spel av Bingsjö-låtar".

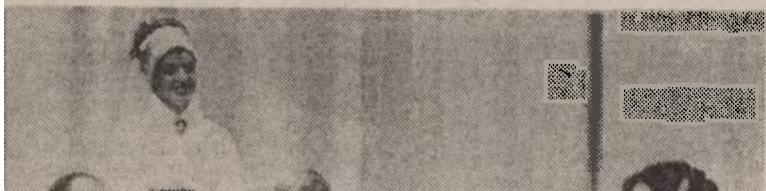
På lur, horn och pipa spelar riksspelmansstämman tredje "guldmedaljör" Carl Gustav Färje, kyrkogårdsvaktmästare från Älvdalen. Han fick sitt zornmärke i guld just för sitt mästerliga spel på de ålderdomliga instrumenten.

Carl Gustav Färje är född i Stora Tuna och kom 1933 första gången i kontakt med hornbläsning genom Pellanna Erik Persson. På 1940-talet började han på allvar att göra horn och blåsa. Färje kan spela på horn av olika slag — både på spilåpipa och lur. Han har även gjort en mycket uppmärksam "orgel" — som han kallar "pipverk av vass och stråtta".

Carl Gustav Färje arrangerar också folkmusik och har arbetat med låtuppteckningar efter bl.a. Lars Orre, Älvdalen. Redan 1948 fick han zornmärket i silver.

SÖDERTÄLJEBOR

Två södertäljebor hörde också till dem som fick mottaga zornutmärkelser uppe på Torekällberget. Thure Enberg — som bl.a. startat Södertälje spelmanslag och forskat efter gamla södertäljespelmän — fick zornmärket i brons för sitt "liv-fulle spel av sörmändska lå-

av den kräsna zornmärkesjuryn: fr v Carl Gustav Färje, Älv-
e, Gustav Larsson, Vagnhärad, zornplaketten i guld, Gustaf Pek-
utdelning var den första när man utdelat mer än ett utmärkel-

Lappade hjärtat ASTE GLÄDJE!

örande och tillsammans
Sune Aberg från Svenska
tomsringen mannen bakom
"täljes storsatsning på den
ika folkmusiken och folkli-
ansen — att "Svenska lä-
skilde sig från andra stäm-
ogram. Med sitt stora, ung-
ga programslag hade
velat ge en levande bild av
spelmansmusiken betyder

emiär utan skyddsnät"
e sedan den välkände nyc-
rpespelaren Cellon Wallin
nmans med en grupp på
ngdomar från Uppland:
n Ohlström, Bengt Lind-
och Gerth Olsson.

två fioler och två nycklar
le man sedan valser från
ybruk, bl. a. "Sadelma-
alles vals" och låtar efter
Wallins far — Albin

LAPPADE HJÄRTAT ASTE GLÄDJE!

var det dags för publiken
öta två bröder från Vik-
let — Anselm och Allan
öm — två genuina, gam-
män som alldeles ljuvligt
e låtar efter Pelle Fors.
ppade hjärtat av glädje
rje vän av spelansmu-
Så fick de också några
llens varmaste applåder
sakkunniga publiken!
fter fick man lyssna på
polskor från Skåne, spe-
Sylve Björk, Inger
n och Helga Nilsson —
från vår sydligaste pro-

STRAKEN

a spelman är också Hu-
brnfeldt — från Axvall i
rötland — allvarsam,
litet bondearistokratisk
n i sin stramt enkla
nen vilket sug hade han

inte i stråken när han spelade
sin polska från Östergötland!

Sedan spelade aan tillsam-
mans med en dansk "spelkvinn-
na" Gudrun Jörgensen — som
hade rytmen inte bara i strå-
ken utan i hela kroppen! —
Snätt pantomimiskt uttrycks-
fullt levde hon med i en gam-
mal jyllandslås intrikata ryt-
mer.

SOM ETT HELT SPELMANSLAG

Lät som ett helt spelanslag
gjorde unga Britt Marie Swing
från Hälsingland — en ung
flicka som spelade med så in-
tensiv inlevelse att flätorna
dansade på ryggen! Hon var en
fascinerande flicka — med ett
sjusärdeles drag i stråken!
Länge skall man minnas hennes
gammlversion av Delsbo brud-
marsch och hennes kortvisor
fran vårt avlägsna Fattig-Sve-
rige!

Forskar i smäländsk lät-tra-
dition är det inte många som
gör. Men till undantagen hör
det sympatiska paret Eva och
Bengt Löfberg — som lät Est-
ra/ publiken lyssna till sitt
lansskaps gamla låtar. Man ha-
de också ett ungt par med som
dansade till låtarna.

Publiken fick bl. a. lyssna till
kvainpolska från Öland, en
gamal vals från Tjust och en
polska.

Under programmets gång
fick man så lyssna till musik
fran både Västerdalarna, Värml-
land, Älvdalen, Skåne och
Värmland. Och en av zornmär-
kesjuryns medlemmar uppträd-
de själv — Ole Hjorth som spe-
lade Blingsjö- och Orsalåtar
tillsammans med Gustaf Pekkös
och Johnny Soling. Och både
spel och livfull dans bjöd Nor-
dingarna från Stockholm.

den kräsna zornmärkesjuryn: fr v Carl Gustav Färje, Älv-
e, Gustav Larsson, Vagnhärad, zornplaketten i guld, Gustaf Pek-
utdelning var den första när man utdelat mer än ett utmärkel-

NÄR GUBBAR FÖRVANDLAS
Nästa lag på scenen var Kassa-
ri — esternas folkdanslag i
Stockholm. — Vi skall visa li-
tet stillsamma, tillbakadragna
danser, sade danstruppens leda-
re.

Inledde gjorde en ungdoms-
grupp — några folkviseljuva
flickor med långa, ljusa flätor
sjöng en gammalestnisk visa.

Sedan följde en pantomimiskt
uttrycksfull dans kring de
gamla männen som stödda på
sina käppar stapplar runt sce-
nen, försöker slå omkull var-
andras käppar, hotar, vrenskas.
Och så hör de musiken. Den
förvandlar dem, ger dem ung-

Kringellekreportage:
CHRISTER DUKE
(text)
BJÖRN LINDSTRÖM
(foto)

MUST, DRAMATIK, NERV, POETISK SUGGESTION ha-
ning av danscollaget "Stabbdans" på Estrad. Skön och beh-
rin Blomberg. — Man måste vara nära sitt ämne för att
danserna, säger Henry Sjöberg, längst till höger, som fram-
lig grund. — Nästa gång skulle jag vilja göra ett annorlunt
en melodi — i olika inspelningar från Hovkapellet och ned
hur danserna ökar i styrka på vägen, ju närmare jorden m
ett statligt stöd till en egen folklig dansensemble!

den kräsna zornmärkesjuryn: fr v Carl Gustav Färje, Älv-
e, Gustav Larsson, Vagnhärad, zornplaketten i guld, Gustaf Pek-
utdelning var den första när man utdelat mer än ett utmärkel-

Kringelleks' avslu-
stora riksspe-
man på Torekällberg
tälje, blev en solig f
något av en dragsj
För första gången i
dragspelare vara
mottaga en zornutm
sitt spel. Ingen drag-
tidigare kommit sig
tillåtits — att spela i
kräsna zornmärkesju

Dragspelaren — de
persta-Lasse, Gusta
från Vagnhärad — fi
Erik Baehrendtz' har
zornplaketten i guld
motivering stod det
"stor kulturell insats
samla och bevara c
dragspelstraditionen"

Vappersta-Lasse i
sällskap av två andra
män" — Gustaf Pe
Bingsjö och Carl Gu-
från Älvdalen — sor
fick sig tilldelat zor-